

Plantebaseret fremtid: Et paradigmeskifte er nødvendigt

Af seniorrådgiver Henning Otte Hansen, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Et mål om et mere plantebaseret forbrug af fødevarer er udfordrende. Vores forbrug af fødevarer – både lokalt og globalt – følger nogle faste tendenser styret af indkomster og kulturelle forhold. Med den nuværende globale udvikling stiger forbruget af animalske fødevarer, mens vegetabiliske fødevarer udgør en faldende andel af det samlede fødevarerforbrug. Her er der tale om langvarige og stabile globale tendenser. Der er derfor brug for et paradigmeskifte – "revolutionerende" ændringer – hvis det plantebaserede forbrug i et større perspektiv skal øges væsentligt.

Fødevarerforbruget følger stærke tendenser

Forbruget af fødevarer varierer meget fra land til land og fra indkomstgruppe til indkomstgruppe. Også kulturelle forskelle, religion og andet kan forklare forskelle i fødevarerforbruget. Trods disse forskelligheder er der nogle meget klare globale tendenser i fødevarerforbruget. Især en stigende indkomst ændrer folks forbrugsvaner på tværs and landegrænser – og på tværs af kulturelle forskelle.

Priserne på fødevarer vil også påvirke forbrugernes valg af fødevarer, men kun i begrænset omfang. Det skyldes for det første, at fødevarer er basale forbrugsgoder, som vi skal have hver dag uanset priserne. Efterspørgslen er relativt upåvirket – uelastisk – af priserne. For det andet er prisudviklingen på fødevarer relativt moderat på længere sigt. Der er typisk et realprisfald på fødevarer. Fødevarerpriserne stiger mindre end inflationen, og købekraften er stigende. Det betyder, at priserne får en relativt lille betydning for fødevarerforbruget.

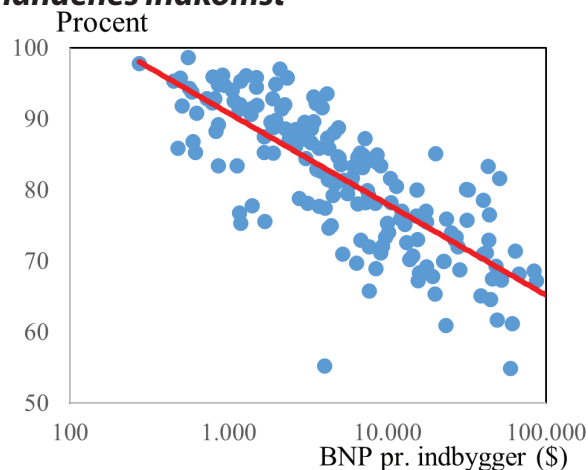
Endvidere påvirker befolkningsudviklingen naturligvis også verdens samlede forbrug af fødevarer – især i betragtning af

fødevarer som en basal nødvendighedsvarer globalt set. Det betyder også, at det kan være meget vanskeligt at ændre forbrugsvaner, når det gælder fødevarer: Fødevarerforbruget følger stabile tendenser, styret af især indkomsten i samfundet.

Mindre plantebaseret, jo rigere vi er

Forbruget af vegetabiliske fødevarer er også styret af en klar global tendens: Jo rigere vi er, desto mindre plantebaseret er vores kost. Sammenhængen mellem indkomst og forbruget af vegetabiliske fødevarer ses således tydeligt i figur 1.

Figur 1. Vegetabiliske kalorier i pct. af alle kalorier – for alle lande i forhold til landenes indkomst

Note: Logaritmisk x-akse. Hvert punkt er ét land
Kilde: Egen fremstilling på baggrund af FAO (2023) og World Bank (2023)

Figuren viser, at de plantebaserede fødevarer udgør en faldende andel af vores samlede fødevarerforbrug – regnet i kalorier – jo rigere landene er. Figuren viser forbruget af plantebaserede fødevarer i pct. af det samlede forbrug i 180 lande. Hvert punkt er et land, og landene er fordelt i forhold til deres gennemsnitlige indkomst (BNP pr. indbygger). I de fattigste lande er 90-100 pct. af forbruget plantebaseret, mens det i de rigeste lande er nede på 60-70 pct.

Der er således en underliggende drivkraft i retning af flere animalske fødevarer: Når indkomsten stiger, købes der især flere animalske varer, mens forbruget af plantebaserede fødevarer næsten er konstant.

Lande med en meget lav andel af plantebaserede fødevarer er således rige lande, men også lande med et relativt dårligt klima til planteproduktion (de nordiske lande) og lande med store fiskeressourcer (for eksempel Island). Blandt de 180 lande med tilgængelige data indtager Danmark en 4. plads på ranglisten over lande, hvor plantebaserede fødevarer udgør den mindste andel af forbruget.

Når indkomst er en så vigtig årsag til forbrugernes valg mellem plantebaserede og animalske fødevarer – i et globalt perspektiv vel at mærke – er det vanskeligt at påvirke forbruget. Indkomsten og levevilkårene i gennemsnit verden over forbedres gradvist, og det øger efterspørgslen efter animalske varer relativt meget. Denne tendens og denne sammenhæng er således i modstrid med behovet for en mere plantebaseret kost.

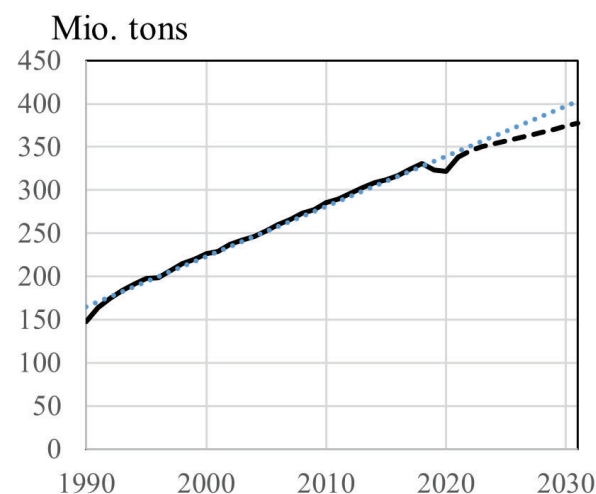
Verdens kødforbrug stiger

Vore madvaner og vores kødforbrug er rel-

ativt stabilt fra år til år. Der skal ske store ændringer i priser eller købekraft, før vi ændrer drastisk på vores forbrug. Det kan man se af den historiske udvikling, og det præger også forventningerne til fremtiden.

OECD og FAO, som må betegnes som kompetente og troværdige kilder, forventer, at verdens kødforbrug vil vokse med ca. 1,3 pct. om året i løbet af det næste årti (frem til 2031), se figur 2.

Figur 2. Udviklingen i verdens samlede forbrug af kød i alt 1990-2031

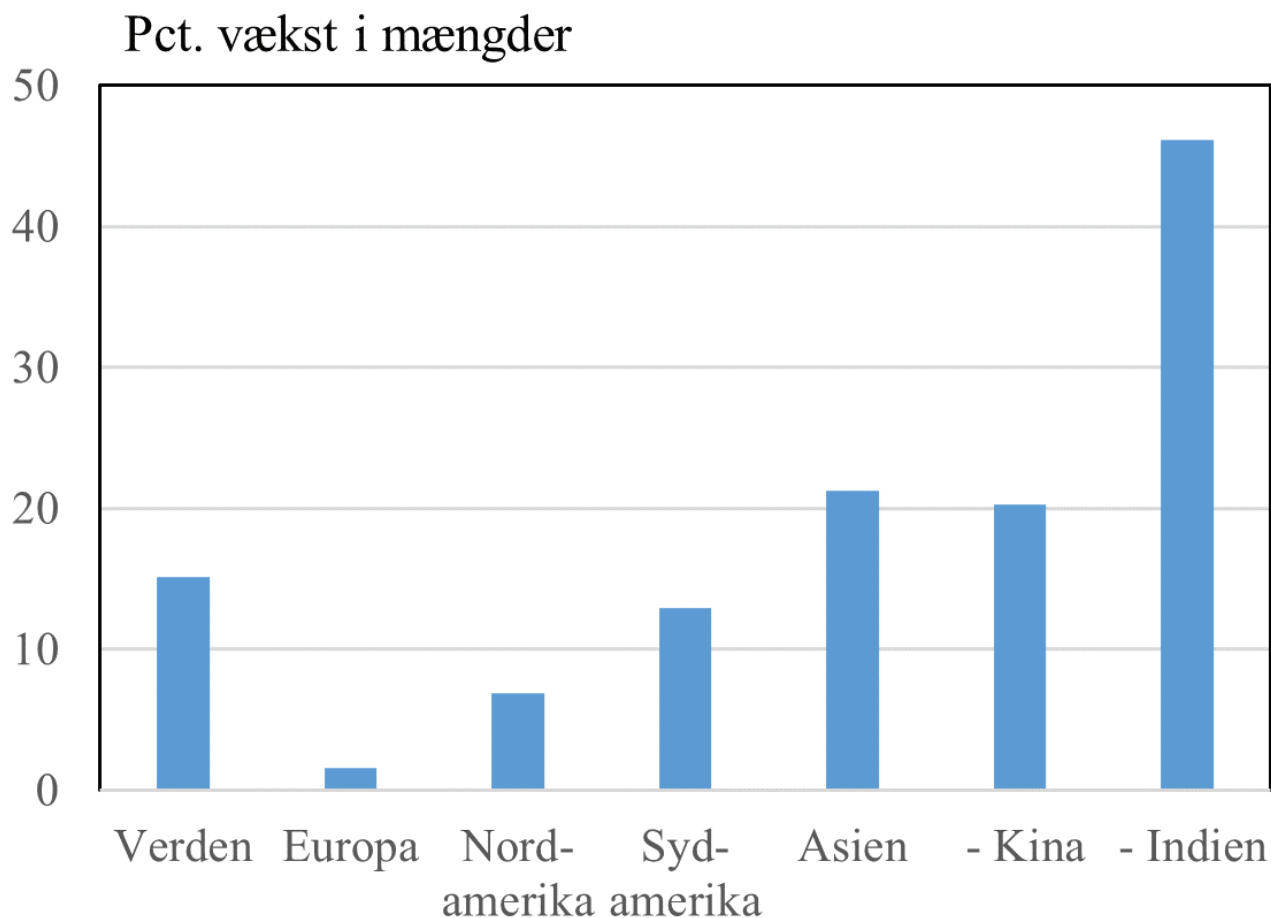
Note: Tendenslinje for 1990-2031 er indtegnet
Kilde: Egen fremstilling på baggrund af OECD-FAO (2022)

Covid19 gav en kortvarig nedgang i forbruget, men vi er nu næsten tilbage på samme niveau og udvikling som før pandemien. Forbrugsvæksten forventes dog at være mindre end i de foregående årtier. I forhold til tendenslinjen, som viser udviklingen for hele perioden, forventes der en lidt svagere udvikling, men dog stadig en vækst på 1,3 pct. om året.

Store forskelle mellem kontinenter

Verdens samlede forbrugsudvikling er relativt stabil set over en lang årrække, men der er store forskelle mellem de enkelte

Figur 3. Forventet udvikling i verdens kødforbrug i forskellige regioner 2019-21 til 2031

Kilde: Egen fremstilling på baggrund af OECD-FAO (2022)

kontinenter. Mens kødforbruget næsten ikke stiger i Europa, forventes der en stor stigning i Asien, herunder især Indien, se figur 3.

Figuren viser den forventede vækst i kødforbruget i perioden 2022-2031 i forhold til niveauet i 2019-21. Samlet forventes der en vækst på 15 pct. i kødforbruget (i mængder) i hele verden under ét. Asien og især Indien og til dels Kina trækker forbrugsvæksten i vejret, mens forbruget har en relativt svag vækst i de vestlige lade, og herunder især i Europa.

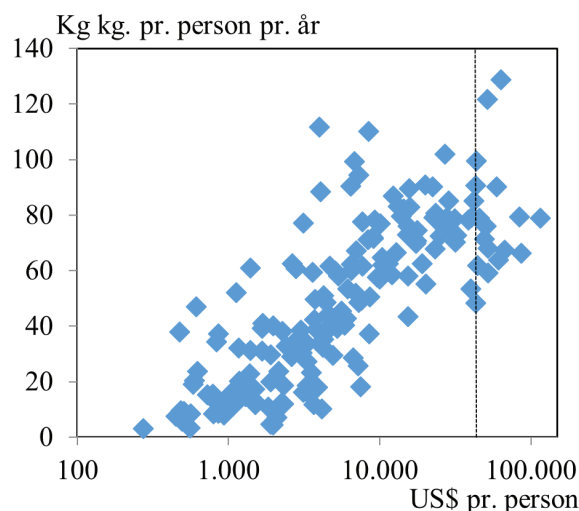
Forventningerne til et forbrugsboom i Indien skal dog ses på baggrund af to forhold: På den ene side er Indien nu (i 2023) det mest befolkningsrige lande i verden.

Befolkningstallet i Indien forventes at stige til 1,5 mia. mennesker i 2027, mens Kina har et faldende befolkningstal. På den anden side skal den store procentstigning i kødforbruget ses i forhold til et meget lavt udgangspunkt. Indiens kødforbrug i dag er lavt – knap 4 kg. per person om året – og fjerkrækød er dominerende både i dag og i den kommende periode.

Indkomst og befolkningstal driver forbruget af kød

Verdens stigende kødforbrug skyldes både stigende indkomst og et stigende befolkningstal. På globalt plan er der en meget klar sammenhæng mellem indkomst og kødforbrug – se figur 4.

Figur 4. Kødforbrug i alle lande i verden i forhold til deres økonomiske velstand (indkomst pr. indbygger) i 2020

Kilde: Egen fremstilling på baggrund af FAO (2023) og World Bank (2023)

Figuren viser for alle lande i verden dels deres økonomiske velstand (BNP pr. indbygger – den vandrette logaritmiske akse), dels landenes kødforbrug (kg. pr. indbygger pr. år – den lodrette akse). Landene længst til venstre er de fattigste, og her ligger kødforbruget på under 20 kg om året. Når vi bevæger os til højre, stiger landenes velstand, og samtidig stiger også kødforbruget til over 100 kg. Der er en relativt god sammenhæng: Jo rigere landene bliver, desto mere kød spiser man. Man ser samme sammenhæng mellem indkomst og forbruget af hhv. vegetabiliske varer og kød – blot med modsat fortegn.

Yderst til højre finder vi de rigeste lande som for eksempel USA, Schweiz, Norge og Australien. Her er der ingen tydelig sammenhæng mellem velstand og kødforbrug: Kødforbruget ser ikke ud til at stige, når indkomsten pr. indbygger kommer over ca. 45.000 US\$ per person (ca. 285.000 kr. pr. person).

Ser man udelukkende på lande med et

gennemsnitligt BNP på over 45.000 US\$ (markeret med en lodret stiplede streg i grafen), er der således en negativ korrelation mellem indkomst og kødforbrug. Danmark ligger på ca. 65.000 US\$ (385.000 kr.) – altså i den gruppe, hvor en stigende gennemsnitlig indkomst ikke vil få kødforbruget til at stige, men nærmere falde. Med andre ord: Kødforbruget stiger med stigende indkomst – men til en vis grænse.

Mere end 80 pct. af verdens kødforbrug (regnet i kalorier) forbruges i dag i lande med et gennemsnitligt BNP på under 45.000 US\$ – altså i lande med et forventet stigende kødforbrug pr. indbygger i takt med stigende indkomst.

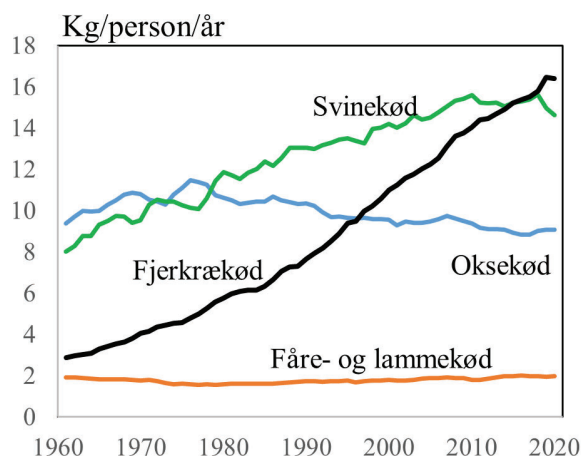
Kødforbruget påvirkes også af andre forhold, herunder pris, klimaudfordringer, husdyrsygdomme, indkomstfordeling m.m. Det betyder også, at den viste sammenhæng i grafen kun belyser én ud af mange faktorer, nemlig indkomsten. I højindkomstlandene vil klimaspørgsmålene uden tvivl være med til at begrænse kødforbruget. I mange andre lande vil en stigende indkomst være den vigtigste årsag til et stigende kødforbrug, jf. Hansen (2023).

Fjerkræ- og svinekød stiger – oksekød falder

Kødforbruget har udviklet sig meget gennem de seneste årtier. Fra 1961 til 2020 er det gennemsnitlige totale kødforbrug pr. indbygger i hele verden steget fra 23 kg til 43 kg. I samme periode er verdens befolkning steget fra 3,1 mia. til 7,8 mia., så det samlede forbrug er mere firedoblet i perioden.

Gennem disse knap 60 år har især fjerkrækød fået en stigende andel af forbruget, jfr. figur 5.

Figur 5. Verdens samlede kødforbrug pr. indbygger 1961-2020 - fordelt på kødtyper

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af FAO (2023)

Både forbrug og produktion af svine- og fjerkrækød har i det seneste årti været negativt påvirket af husdyrsygdomme, herunder især Afrikansk Svinepest og Fugleinfluenza.

Konklusion

Fødevarerforbruget drives i høj grad af indkomst, og med et stigende befolkningssantal og generelt stigende indkomster i verden vil verdens samlede forbrug af animalske varer stige – både totalt set og i forhold til de vegetabiliske produkter. De hidtidige markeds kræfter kan således ikke ændre udviklingen væsentligt. Der er brug for et paradigmeskifte – revolutionerende ændringer – hvis det plantebaserede forbrug i et større perspektiv skal øges væsentligt.

I højindkomstlandene er der tegn på en stagnerende vækst i kødforbruget, men det samlede kødforbrug forventes stadigvæk at stige. Det plantebaserede forbrug er samtidig mindst i de rige lande, og derfor er der både et potentiale og et ansvar, som kan udfyldes.

Kilder

FAO (2023): FAOSTAT

Hansen, Henning Otte (2023): Udviklingen i verdens kødforbrug. I: Fødevarer magasinet. Nr. 2. Februar 2023. p. 18-19

OECD-FAO (2022): OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2031

World Bank (2023): World Development Indicators